HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

**חומר בשור מבאש.** הא דלא תני שהשור ג״ח משום דהוי נכלל מקרו למעשה בור: **שייר טמון.** לפטור נמא ושור וכור חייב ופ״ה כגון בעט שור בשק מלא כלים ושברן וכן אם נפל בשור שק מלא תבואה חייב ולא פטור אלמא כיון דשק לגופיה הוי כלי ומיגו דנפל בשור נפל נמי בשק: **ליחכה** נירו **ושכשכה אבניו.** גבי דם נמירו פרש״י משום״כ נשור דלא שייך ביה היזק קרקע משמע דה״ג רוצה לפרש כן משום״כ נשור דלא שייך ביה היזק ניל ומפנים וקשה לפי׳ לשם כן היה יכול להזכיר כמה הזיקות שהשם עושה בשבר הקטוע שמוקף ביתו ומשר דבריה הקטוען אלא ר״ל ליחכה נירו דחייב אף על פי שמין רגלות אמזיק אם ניל ומפנים כלל מה שמין כן בשור לפחות מי׳ פטור ממיתה כיון דמין רגלות להמית נפחות מי׳:

**שהשור חייב בו פסולי המוקדשין מה שאין בן בשור.** כדלרשינן מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו ופ״ת למה לי שור ולא מדם תיפוק ליה מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו כדפטרינן שור פסולי המוקדשין ה דמת שור מסור בהנאה דלרשינן גזירה שור שם שם מעגלה ערופה בפרק מין מעמידין (ע״ז כט:)

ו ומי משום שהשער מותר כדאמרינן בפ״ק דערכין (דף ז.) ס״ל שער שור פסולי המוקדשין מותר כדאמרינן בשבועות פ״ג (דף כה.) ומפילו הכי כיון שעיקרו אסור מסיב אין המת שלו ו״ל דוהמת יהיה לו משמעי נשור ולא ממעטי מיניה אדם מדע מדפריך בפ׳ הפרה (לקמן נג.) ומיפוך לגמ פירוש והמת יהיה לו דשור נדלוש למי שהמת שלו ומיבי מני למימר הכי והא נשור משלם כופר ומע״פ שאין המת שלו אלא על כרחך לא מייסינן בהכי כדפריסית דאשור אלו ולגלו הכי לא קשיא מידי למאי דפריסית לעיל דשור ולא אדם מיניטרין לעבד ולגבי הקנוי ליאכל שנפל לבור להוות שרי בהנאה:

**אחרון חייב.** גם אמזקין ואשלום פטור מכולם ובפ׳ הפרה (לקמן נא.) מפרש טעם דכתיב כי יכרה אדם ולא שניס לאיובי אחרת אחי ולא קשה דאמר לקמן הכא והמת יהיה לו הכוח דקא עביד שיעור מיתה:

**ותו ליבא.** ופ״ת נהי נמי דאיכא טובא אחרינא ומיזיל ו״ל משום דאמזיק לאחוקמי אחרי׳ דלא כרבי אלו כרב פפא ולמיתה והיה יכול להעמיד בניזקין ופ״ת ולוקמא כגון שלא היה בו הבל למיתה ולא חומר בשור מבאש חומר באש מבשור חומר בשור מבאש שהשור משלם כופר וחייב בשלשים של עבד נגמר דינו אסור בהנאה מסרו לחרש שוטה וקטן חייב מה שאין כן באש חומר באש מבשור שהאש מועדת מתחילתה מה שאין כן בשור חומר באש מבבור וחומר בבור מבאש חומר בבור מבאש שתחילת עשייתו לנזק מסרו לחרש שוטה וקטן חייב משא״כ באש [ו]חומר באש מבבור שהאש דרכה לילך ולהזיק ומועדת לאכול בין דבר הראוי לה ובין דבר שאינו ראוי לה מה שאין כן בבור וליתני חומר בשור מבבור שהשור חייב בו את הכלים מה שאין כן בבור הא מני ר׳ יהודה היא [ז]דמחייב על נזקי כלים בבור אי רבי יהודה אימא סיפא חומר באש מבבור שהאש דרכה לילך ולהזיק ומועד לאכול בין דבר הראוי לה ובין דבר שאינו ראוי לה מה שאין כן בבור דבר הראוי לה מאי נינהו עצים דבר שאין ראוי לה מאי נינהו כלים מה שאין כן בבור אי ר׳ יהודה הא אמרת מחייב היה ר׳ יהודה על נזקי כלים בבור אלא לעולם רבנן היא [ח]ותנא ושייר מאי שייר דהאי שייר שייר טמון איבעית אימא לעולם ר׳ יהודה ודבר שאין ראוי לה לאו [ט] לאתויי כלים אלא לאתויי ליחכה נירו וסכסכה אבניו מתקיף לה רב אשי ליתני חומר בשור מבבור שהשור [י]חייב בו שור פסולי המוקדשין [כ]מה שאין כן בבור אי אמרת בשלמא רבנן היא איידי דשייר הך שייר נמי הך אלא אי אמרת ר׳ יהודה מאי שייר דהאי שייר שייר דש בנירו אי משום דש בנירו לאו שיורא הוא דהתנא שבן דרכו לילך ולהזיק: הכשרתי במקצת נזקו: תנו רבנן הכשרתי מקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו בהכשר כל נזקו ביצד [ל]החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה האחרון חייב [מ]ודלא כרבי דתניא [נ] החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה אחרון חייב רבי אומר אחר אחרון למיתה אחר שניהם לנזקין רב פפא אמר למיתה ודברי הכל איכא דאמרי לימא דלא כרבי אמר רב פפא למיתה ודברי הכל מתקיף לה רבי זירא ותו ליבא והא איבא [ס]מסר שורו לחמשה בני אדם ופשע בו אחד מהן והזיק חייב היכי דמי אילימא דבלאו איהו לא הוה מינטר פשיטא דאיהו קעביד אלא דבלאו איהו נמי מינטר מאי קעביד מתקיף לה רב ששת והא איבא [ע]מרבה בחבילה היכי דמי

מה שמין כן נמא. פם לא מייב נה שהיסה לדם שהיה לו לנכוח ואם כפות הוא המבעיר מייב מימה וקם ליה בדרבה מיניה דמשמרא לקמן בפרק הכונס נמן לדיר (דף פפ.): **ונין שמין לשור** לקמן משרא לה. כל שור דקתני הכא בקרן קמיירי ולא נשן ורגל:

**חייב בו אם הכלים.** פם שיבין בנגיחה או בבעיטה שהיא מולדה לקרן. כליס אין רשויין לנזק שמין דך להסיק בכליס: פלוגתא דרבי יהודה ורבנן בפרק שור שנגח את הפרה (לקמן דף נג.): **אלא לעולם רבנן היא.** ולקשיא לך ליתני חומר בשור שמייב בו את הכליס כו׳ תנא ושייר: **שייר טמון.** דהוה ליה למתני חומר בשור ובור מבאש שאם בעט שור בשק מלא כליס ושברן מייב אף אם נפל חמור בשור ועליו שק מלא תבואה מייב ואע״ג דטמון בשק מה שמין כן בשק דנפקא לן (לקמן דף פ.) מאו הקמה[פ] **לאיזו מייב אלא בגוגלו: שור פסולי המוקדשין.** שנפלה ונפל בשור פטור בעל השור דכתיב (שמות כא) בעל השור ישלם והמת יהיה לו ילא זה שמין המת אלו דאע״ג דנפלה אם מת אמור להמכילו לכלבים דלמריגן בשבועות (דף טו.) מזבח [דברים יב] ולא גיזה בשר [שם] ולא חלב ודלמת [שם] ולא לכלבים ושפסולי המוקדשין הכתוב מדבר ואם נגחו שור מייב דהא כתיב[ק] שור רעהו וכיון דנפלה שור רעהו קרינא ביה ואע״ג דבשור נמי כתיב [שם] והמת יהיה לו מוקמי ליה לקמן [ע״ב] לבעלים מטפלים בנבילה: **הא מני** לא גרסינן: **אי אמרת בשלמא רבנן חייבי דשייר.** טמון וכליס שייר נמי הא׳: **אלא אי אמרת ר׳ יהודה.** ואין לאן שיור דהא כליס בשור וטמון בשק רבי יהודה מחייב מאי שייר דהאי שייר: **דש בנירו.** שאם דש בשור בנירו ומכוון לכך שהרי בשוורין מלומדין בדישה טולה דקרן היא שכוונתה להזיק ומייב בשלם דמי נירו שקילקל מה שאין כן בשור ללא שייך ביה היזק קרקע: **דשף קמני.** לעיל [ע:] בשור שדלכו לילך ולהזיק וכל נזקין בכלל: **לאחרון חייב.** בין מת בו בשור בין חזק וטעמא מפרש לקמן מקרא בפרק שור שנגח את הפרה [נא.]: **לאחר לאחרון למיפה.** שם בשור לא ישלם הראשון כלום דע׳ טפחים אין בהם כדי להמית: **לאחר שניהם לנזקין.** דשם חזק בשור ולא מת ישלמו בין שניהם: **רב פפא אמר.** מתניתין דקתני כהכשר כל נזקו לאין חייב אלא לאחרון במיתה שמת בשור קמיירי: **ודברי הכל.** לאפי׳ רבי קאמר לאחר לאחרון למיתה: **ותו ליבא.** למימר כהכשר כל נזקו: **ותו ליבא.** למימר תו כגון אי אתרמי דמסר שורו כו׳. ומסברא קאמקי ליה רבי זירא ואינה מצינה: **ופשע בו.** שהלך לו ולא שמרו: אי

הכל לנזקין שהיה רוחבו יתר על עומקו ולא לאחר ושייך דמודה רבי להאחרון חייב בין למיתה בין לנזקין כדאמר רב פפא בפרק הפרה (לקמן דף נא.) ו״ל לאין זה מקלת נזקו לאחרון עבד הכל:

ט) **כגון פפא בר אבא.** מפרש רשב״ם דנקט פפא בר אבא לפי שלמתם בני אדם הוא שהול לכל הבא מאיליו ליבא עליה כי אתם ספסל עשוי לכך וכוי כמתה מהמת מלאכה אבל פפא בר אבא שהוא משונה וכבד משאר בני אדם אתמת אין שהול לו ולפי ל״ל כגון פפא בר אבא אלולהו קאי אדקאמר בשמוך דמ״ל אי לאו מת הוה יתבינן פורתא וקיימין משמע דאם היה נשבר היו חייבין ומיהו לפי המסקנא דמשני דבהדי דקאמר עלייהו אין לריך לפרש י) דחייב אלא אחרון בלבד ומתוך כך פטר אחרונה בני אדם שיהיו על ספסל אחד של אלמנה ושבורוהו והכ״ר עזריאל חייב לשלם ור״ת אפרש בר אבא שהוא דקאמר בשמוך דמ״ל אי לאו מת הוה יתבינן פורתא וקיימין משמע דאם היה נשבר היו חייבין כגופו דמי ודוקא פפא בר אבא שהוא אדם בכבד ומתוך כבדו מונעו לעמוד אבל אחר בני אדם אחין כבידין כל כך ואין אמיכתן מעכב אלעמוד אינהו נמי פשעו אלא עמדו וכולן חייבין ולפי זה לריך לומר דרב פפא עלמו בא לתרן מה שהקשה ותו ליבא:



## מסורת הש״ס

ע) לקמן מג: [ע״ש], ב) [לעיל ס: וש״נ], ג) [סוכה מד. וש״נ], ד) לקמן נא. [תוספתא פ״ו ע״ש], ה) [שמות כא], ו) ל״ל בפרק, ז) [ע׳ תוס׳ זבחים עא: ד״ה ונטריפה ותוס׳ נדה נה. ד״ה שמע ותוספות ערכין ד. ד״ה ופסחים], ח) שייך לע״ב, י) ע׳ מהרש״א,

## רבינו חננאל

חומר בשור מבאש כו׳, עד מסרו לחרש שוטה וקטן חייב מה שאין כן באש. חומר באש שהאש מועדת מתחילתה מה שאין כן בשור. חומר בבור מבאש שהבור שתחל עשייתו לנזק מסרו לחרש שוטה וקטן חייב, מה שאין כן באש. חומר באש שדרכה לילך ולהזיק ומועד לוכל בין דבר הראוי לה כגון עצים וכיוצא בהן, ובין דבר שאין ראוי לו, כגון כלים וכיוצא בהן, מה שאין כן בבור. ותסמא כרבנן דפטרי בנזקי כלים בבור. והאי דלא תני שהשור חייב בו את הכלים מה שאין כן בבור, שיירה כמו ששייר הטמון שחייב בו השור מה שאין כן באש. וזה מפורש בפרק הכונס צאן לדיר, משנה המדליק את הגדיש והיו בו כלים ר׳ יהודה אומ׳ ישלם כל מה שבתוכו, וחכמ׳ אומרי׳ אינו משלם אלא גדיש שלחטין כו׳. ושייר נמי חומר בשור שחייב בו שור פסולי המוקדשין מה שאין כן בבור. עיקרו בפ׳ שור שנגח את הפרה דגרסי׳ התם שור פסולי המוקדשין אדם ושור חייבין ובור פטור, מאי טעמ׳ אמ׳ קרא והמת יהיה לו, במי שהמיתה שלו, יצא זה שאין המיתה שלו. הני הוו שיורא, אבל דש בנירו לא הוי שיורא דשמעינן ליה מדקתני ודרכו לילך ולהזיק. **ודברין פשוטין הן,** ולא הוצרכנו לכתבם בלשון קצרה אלא להיותם נותנים לעמוד בהן המפרש להיותם בידו כללות. **פיס׳** הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כו׳. ת״ר הכשרתי מקצת נזקו, חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו. פ׳ היה הבור חפור ט׳ טפחי׳ והוספתי לו טפח, נתחייבתי לשלם נזק כאלו אני חפרתי הבור כולו. וזהו כיצד זה חפר בור ט׳ כו׳, ודלא כר׳ דתניא החופר בור ט׳ טפחי׳ ובא אחר והשלימו לי׳ טפח׳ האחרון חייב. ר׳ אומ׳ אחר אחרון למיתה אחר שניהן לנזקין. ואוקמה ר׳ פפא למיתה ודברי הכל. פי׳ מרבה בחבילות, מרבה חבילי עצים לחזק הדליקה.

## עין משפט נר מצוה

**פט** א מיי׳ פ״ח מהל׳ נזקי ממון הלכה ג סמג עשין טו:
**צ** ב מיי׳ פי״ב שם הלכה ח:
**צא** ג ד מיי׳ שם הלכה יב סמג עשין סם טור ש״ע ח״מ סי׳ תי סעיף טו:
**צב** ה מיי׳ פ״ד שם הלכה ז סמג עשין שם טוש״ע ח״מ סי׳ שלו סעיף ז:
**צג** ו מיי׳ פ״ו מהלכות חובל ומזיק הל׳ יד ועיין במ״מ מ״ש בזה סמג עשין טו טור ש״ע ח״מ סי׳ שפח סעיף ד:

## גליון הש״ס

גמ׳ לאתויי כלים. עי׳ לעיל ה ע״ב תוס׳ ד״ה כי אתים: **תוס׳** ד״ה שהשור בו׳ ואת״ת ל״ל. עי׳ תשוכת מ״ל סי׳ קלו: **בא״ד** ואי משום וכו׳. עי׳ זבחים דף עח ע״ב תוס׳ ד״ה וכו׳ד: